

451. 340

340

451.

№. 451.

Heikamisse Sõna,

Wenne-rigi

Piibli = koggodusse wannembist

fulutetu ning wäljaantu.

Wenne kelest saksa keelde, ja saksa kelest
Tarto=ma keelde pantu.

Schöpft von Fr. Gottlieb Moriz.

Tarto-Linan, 1822.

Trükkitu Schönmanni kirjadega.

Sinna, kes sa eal ollet, ke sedda ramatofest kätte wottat, armas luggeja! anna lubba, et sinno küsime: kas sul om Piibli-ramat? Digusse perrast es peas kül ristirahwa sean nisuggust noudmist surelt tarwis minnema; ent meie teedwast ei tohhi siski kedagi küssinata jätta. Sest tijo perrast om, et meie rahwa seast mitto tuhhat, ei ennegi latse, kolilisse ning waese orjaja, enge ka maja-wannamba essi weel ilma Piiblita omma. Ehk olnes neidgi palju, kes sedda ramatut ei ellen mitte silmaga nännu, ei nimmegi polest tunne.

Kui nüüd wahhest sinnul, armas luggeja, nisuggust pudust ka peas ollema; oh, et kae sis õige hõlega sedda pühha ramatut saia! Mõtle, et sesinnane Piibli-ramat, mis muido weel Wanna ning Wastse Testamentis ja pühhas kirjas kutsutas, ellaw Jummalä sõnna innimeste wasta om, minä läbbi Issand sinnogi wasta kõnnelep. Mõtle, et sestsinna Jummala sõnnast mitto tuhhat ja tuhhat henge, ennemuste ja nüüdgi tarkust hennelle saatnu ellopiddamisses, rõmo wõtnu murren ja waesusen, surman kinnitust löidnu, ning iggawetse ello ja tõtelikkõ õnusse lotust hennelle korjanu. Sedda sawa innimese iks weel sest pühhas ramatust, ning sedda kif woit sinna saält hennegi tarwis saia. Mõtle, innimene, et sellesamma sõnna perra sulle wimate kõhnut moistetas. Sest meie õnnisteggija Jesus Kristus essi om üttelnu: Se sõnna, mis minna olle kullutanu, sesamma saap innimest sundma wiimsel päiwal. (Jan. 12, 48.) Ning se sõnna saiasap nüüd Piiblin.

Seperrast, kui sul sedda ramatut weel ei olle, sis kae tedda kätte saia, ni pea kui jõwwat; et sinno

Henge iggawetse lnsusse sure kalli tunnistusse sulle kaugembaš ei ja pedetus, et sa ennamb rummal ei olle se polest, mis Jummal sinnust küssip, kuida peat ellama, ning mis sa perran surma woit lota! Sedda om sul ülleainult tarwis teda. Kuis sa muido kõrda saat, kui sa ei tunne sedda sadust, mis Jummal, se tairwa ning ma- ilma loja, ke sinnogi lonu, se ells wide ning koolside kohtomoistia, sulle ja fige innimestele andnu piddada? Tarwis om sul teda, mis saggutsen pattu häddan sa ollet, ning kuitao Jummalala Poig, meie Issand Jesus Kristus, kui Ta innimeses sündinu, fige innimeste, ja seperrast ka sinno henge wõnu lunnastada, ning kuitao sinno heng nüüd ütte iggawest lunnastamist ainult sis tohhip lota, kui Jesusse sisse ussut, ning soamest Temma armo- oppust wastawõttat. Sest se om Jummalala omma tunnistus pühhan kirjan:

„Nida om Jummal ma- ilma armastanu,
 „et Temma omma ainofündinu poiga
 „om andnu, et kük kea temma sisse uskwa,
 „hukka ei sa, enge iggawest ello sawa.
 „Kes temma sisse ussup, sedda ei mois-
 „teta mitte hukka: ent kes ei ussu, se om
 „jo hukka moistetu, sest temma ei ussu
 „mitte Jummalala ainofündinu Po a nim-
 „me sisse. (Jan. 3, 16. 18.) Ent kuis nemma
 „peawa uskma, mis nemma ei olle kuul-
 „nu? kuis kuulma ilma juttustajata?
 „Usk tullep juttusse kuulmissest, ent jut-
 „tus Jummalala sonna läbbi.“ (Rom. 10, 14. 17.)

Viiblit om sul sis tarwis: mis inimene sinna ka eal ollet! ussu, Viiblit om sul ülleainult tarwis, et oppit moistma ning päiw päiwalt iis ennamb tund-

ma sedda ütte, mis waia om innimesele sensin-
natsen ja tullewatsen ellun, ning mis, kui temma
sedda om sanu, temmalt mitte ei pea ärrawoe-
tama, ni kui meie Dnisteggija Ewangeliumin
üttep. (Euf. 10, 42.)

Wäga õnnis luggu om innimesega, kelle südda
pohjani hä, ning armun Jummalala meie Dnisteg-
gija wasta täwweste juurdnu om. Ent mis woip
sõamele särawst pohja ning juurd sata, muido kui aino
ütsinda Jummalala sõnna? Olgo ka kui waene joud
kellelgi, siski woip temma nüüd meie päiwil sedda-
samma pühha sõnna ehk Piibli-ramatut õige hõlpsa
wisi hennele soetada ni meie pool, kui kigen paigan
kun ellatas. Wennerigi suur Piibli-koggodus ning
temma seltsi ja abbi-koggodusse, mis sel maal pea ki-
gin kubbernemangun ning ma kottusfin löitas, pak-
kuwa neid Piiblid eggäüttele, kes neid tahhap wõtta;
nemma müwa neid wäga oddawa hinnaga, ning
andwa waestele ka ilma rahhata.

Jäät sa nüüd ommetige weel iks ilma Piiblitä;
ei sinna sis sugguke ei Jummalala egga Dnisteggija
een woi wastutada, et sa sedda ramatut, mis sinno
hengele ni wäga tarwis lät, hennele soetamata jät-
nu, et ni holeto ollet omma henge perrast, kumb ih-
hust jo mitmast kallimb ja üllemb om. Sest heng
jäap iks ning iggawes ello, kui ihho ärrakolep ning
mulda lät mädanema. Heng saap iggawetsen õn-
susen eddispeidi ellama, kui sinna siin ajalikun el-
lun Dnisteggijat ollet opnu tundma, ollet Temma
sisse kigest süddamest wõtnu usku, ning se läbbi
Jummalala tahtmist ärratäitnu. Ent iggawenne wallo
ning waiw tullep sellesamma hengele kätte, kui sinna
sest kigest ei olle luggu piddanu, enge ollet Jummalala
sõnna walgustust, mis sinno iggawetse õnsusse pole

pidi juhhatama, uskmata ning sögge melega ärra-
pölgnu.

Ent om sul Piiblit soetetu, ning om tedda sinno
majan, sis wötta tedda ka häste kätte. Kui sa ei
loe tedda, ei otsti temma seest henge rahho ning õn-
nistusi hennele ning omma perrele; mis masfap sis,
et tedda om? Kae umbre, kae kuis sinno tutwide
seast ne ellawa ning omma, kea essi ning omma per-
rega Piibli-ramatut luggewa ja se oppusse perra
tewa! Kae se wasta jälle neid, kea Jummalä sönna
ei prugi, sest pühha ramatust ei pea luggu, ehk wast
sedda ka weel naarwa! Kumba neist löwwat sa par-
remba innimese ning töteggija ollewat? kumb neist
ussutawamb ning sündsamb? Kumba maiapaigun
näet ello ennamb kórran ollewat? kumb neist prugip
Jummalä andid parrausi? kumb om lahkebamb ning
sóbralikumb eggäutte wasta? kumb neist allandli-
kumb häddan, julgemb surma tunnill? Panna neid
kumbagi tähhele, ja mötle perra töemelega, ning
oppi säält tarkust, tötte tarkust: ei mitte sedda ilma
tarkust, mis innimese oppetawa, ning ilmliko rama-
tist korjatas. Se om ennege ilmliko asju päle hä,
ning lát se lühhikese ello aias tarwis, ent perran
sedda ei massa ta ennamb middagi, selle et ma-ilma
tarkust ei keagi liggi wötta töiste ello.

Tötte tarkus, mis mitte ei tulle nõrga surmliko
innimese nõwwust, enge mis iggawenne Jummal
essi omman sönnan, Piibli-ramatun, awwaldanu,
se om se ainus tarkus, mis iggawes jääp. Tah,
töeste, õnnis ollet sa, kui sa selle ello ramato seest
waikliko söame üllendamisse ning pühkamissega sedda,
mis sinnule nimmelt sääl üllespantu om, tutta ning
oppi saat, ja allati pallet, et Jummal sinno söand
awwago, sedda wastawötma.

On sulle, kui jummalapelglike rahwa wiisil ka
 muide kuulden Piiblit loet, ja nida muidgi kaet wale-
 gustada ning parrandada! Om sulle Jummalast
 abbi kasa ning lasi antu ehk muud hengi sinno hoolde
 ussutu, kenne eest sa ütskõrd peat wastutama; sis
 kogu neidsammu henne ümbre kofko, ning loe neile,
 õtse kui üts Jummal preester, neide henge püh-
 hendamisses ning õnnistusses seftsammas ello sõn-
 nast ette. Kui sa nidade seft rikkast warrandusseft,
 mis Jummal essi selle ramato sissen innimestele pak-
 kup, henne omma ning ommatside sõamette wälja-
 kaldat, mis oppetamisses, parrandamisses ning
 karristamisses õigusen tarwis om; oh, õnnis
 ollet sa sis! Seft se olgo sulle teda, et kes ütte pat-
 tast temma essitusse tee päält ümbrefaanap, se awwi-
 tap henge surmast, ning saap pattu hulka kinnikatma.
 (Mat. 5, 20.)

Küllap, kui selle aino kalli ramato wälke ning
 auwo kohhalt ütskõrd ärratunnet, küllap sis kigest
 sõamest ka wäitat, Piiblit-seltside õnsalikõ tõ man,
 et Jummal sõnna eggäuttele kätte soetetas, abbi
 olla. Näljatsid sõta ning jannutsid jota, se om kül
 hä auwo-wäart tõ; ent paljo suremb armo teggo
 om, innimestele taiwa roga anda ja neide koolmata
 henge toita. Oh! mittus meie waesi wellitsid es lä
 hulka näljan ja pudussen ja pattun ja sõame tigge-
 dussen, ainult selleperrast, et nemma Piiblist mid-
 dagi es tia, Jummal sõnna es sa luggeda, ning
 sis laiskusse ja kigesuggutse wallatusse sisse henda
 heidiwa omma mele rummalussen, et neil manitse-
 jat es olle, ning neile es anta tutta, misuggust
 hädda nemma hennele sega ni ajalikun kui iggawet-
 sen ellun walmistiwa! Ent kül mitto jummal-
 pelglike wannamba ollesse rõõmsa melega ommale

pojale ehk tütrele enn muste Piiblit kätte soetanu, kui se ramato saminne wannal ajal es olles waesile ni rasse olnu: hind olli wäga kallis, ning weidi neid kottusid, kun müdi. Kõl mitto waese ja többitse, kõi mitto wanna ja häddapolitse olles tahtnu Piiblit saia, et olles pühha kirja sõnnaga omma sõand kinnitanu ning rõmustanu! Ehk nemma no-relt ka sedda kallist ramatut olliwa opnu tundma, perran sedda es jõwwa nemma ommete mitte tedda hennese soetada.

Et sis nisuggust kahjoliko pudust ennamb es peas ollema, ja et essiärralikult waese rahwale appi tul-tas, selleverrast om nüüd Piibli-koggodusid säetu. Kes Piibli-koggoduste päle omma rahha panney, ning neide jummalapelglike nouwo eddesi sadap, se arwitap innimeste hengi õnsusse tee päle sata. Urra pelga sest, et sul weidi om anda: weikese ande kas-wawa sures rahhas, kui andjid paljo om, ning Jummalale melest masap waese lāsja ütš koppik en-namb, kui kigesuremb rikka mihe rahha.

Kui sinna nüüdgi weel Jummalale sõnnast ei ho-li, ei ka nõuta tedda ei hennese ei müle; sis ollet sure sü al ning peat Jummalale wastutama, kui hä tö, mis hennese ja lähhemba õnnes olles woinu tetta, teggemata jänu, ning ka kige furja perrast, mis sinnust sinno mele pimmedussen, ja selle et Jum-malale sõnna mannitust ning juhhatamist kæn es olle, keelmata jänu. Oh, sa waene pattane, kui rasse ei sa sesamma arwoandmine sul ollema, kui jo eg-gäuttest tühjast sõnnastige, mis sa pasatanu, tul-lep Jummalale kohtun arwo anda! (Matth. 12, 36.)

Rühhi sis nüüd, kui eal weel omma henge päle mõtlet, ning temma iggawest õnsust sõwwat, rühhi

Piibli = ramatut hennese saatma. Loe säält siffest
 egga päiwa ilmjätmata. Ni kui sa ei ütte ainus-
 tige päiwa lasse möda minnä, ilma et söki ning joki
 omma ihhule pakkut, ni änga waimoliko roga omma
 hengele ütte allasi. Alwita ka, ni paljo kui joud
 kannap, Piibli = koggodust, kenne hool ning murre
 se om, Piiblid ni rohkeste soetada ning wälja anda,
 et kii meie ma innimese Jummalä sönnä kätte sawa.

Kui päle se ütse ehk toine, kes, sinnust manni-
 setu, Piiblit nakkanu luggema ning omma henge
 pästnu, sinno siin ma pääl ehk taiwan jälle nätta
 saap, käl ta sinnule siis nida tunnistap: „Armas
 „welli ehk sössar! sinnust sai ma Piiblit; sinnust op-
 „petetu, naksi ma tedda luggema! Jummalä sönnä
 „om minno henge pästnu. Kuis ma sulle sedda tassu?
 „Jesand essi, kige ma ilma ning taiwa kuningas,
 „kige önsa waimu römüstaja, kige waa hengi rikkus
 „ning warra, Temma wötke sulle tassuda!“

Oh, armas risti-innimene! kui sedda loet, siis
 mötle se päle, ning arwa essi ümbre, mis sulle siin
 üteldi, ja päle se kulle, mis so omma südda sinno
 siffen tunnistap!

Ent Jesand Jummal wötke omma önnistust
 wäljakallada kige päle, mis Temma nimme auwus
 tallitetas ning Temma pühha tööd eddesi sadap!

Se läbbi antas lubba seddasinnast ramatut trükkida, ent se
 man säetas, et, ni pea kui trük om löppetü, enne kui sedda rahwa
 sekka laotetas, peawa seitse keüdetü tükki, Tartu: lina Keiserlikko
 Uniwersitäre ramatu: kotho kätte sadetus sama, et neidega tetta
 kui sünnip. Tartu: lina, sel 30 Juni: ku päiwal, 1822.

